

دانشگاه الزهرا

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته علوم اقتصادی

عنوان:

تعیین درجه توسعه یافتگی صنعتی استان سیستان و بلوچستان در مقایسه با سایر استانهای کشور

استاد راهنما: دکتر شمس الدین شیرین بخش

استاد مشاور: دکتر زهرا افشاری

دانشجو: زینب سارانی

سال تحصیلی: تیرماه سال ۱۳۸۱

چکیده:

فرضیه اول: استان سیستان و بلوچستان در حال حاضر با توجه به شاخص های توسعه یافتگی در مقایسه با سایر استانهای کشور از جایگاه مرتبه مناسب برخوردار می باشد.

فرضیه دوم: با توجه به شرایط و امکانات و پتانسیل های موجود و به ویژه مزیت های نسبی و تنگناها و مشکلات ساختاری استان سیستان و بلوچستان می توان چهارچوب مناسب و قابل اجرایی جهت توسعه صنعتی اقتصادی استان ارائه نمود.

این پایان نامه جمعا در ۵ فصل و ۱۰ بخش تهیه گردیده است. فصل اول شامل دو بخش است در بخش اول چهارچوب نظری رساله و مختصری از مشخصات مطرح شده در آن بیان گردیده و در بخش دوم شرایط و اوضاع جغرافیایی و مشخصات کلی استان در حد مورد نیاز آورده شده است.

فصل دوم نیز شامل دو بخش است. بخش اول به معرفی و بیان و تحلیل نسبی استراتژی های صنعتی پرداخته و در بخش دوم نیز شمه ای از تجارب توسعه صنعتی - اقتصادی در ایران و جهان بیان گردیده است.

در بخش اول فصل سوئم سعی شده است با استفاده از آخرین آمار و اطلاعات موجود تمامی بخش های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، آموزشی، بهداشتی، فاهی و . . . استان معرفی شده است و در بخش دوم این فصب نیز با توجه به شناخت استان، به طور کامل تنگناها و امکانات اقتصادی- اجتماعی، فرهنگی و زیر بنایی و توان های بالقوه و بالفعل استان مورد بررسی واقع شده است.

فصل چهارم که مهمترین فصل رساله است در دو بخش کلی تهیه شده در بخش اول نسبت به معرفی ۱۲ مجموعه شاخص های قابل اندازه گیری که مهمترین عوامل موثر در سرمایه گذاری صنعتی می باشد پرداخته شده است و در بخش دوم روشهای استفاده شده در رساله یعنی روش مولفه های اصلی و تکنیک تاکسونومی عددی به طور کامل شرح داده شده و در انتهای این بخش با استفاده از این شاخصها و به کارگیری این روش ها درجه توسعه یافتگی استانهای کشور و رتبه بندی جایگاه هر استان از نظر توسعه یافتگی صنعتی اقتصادی تعیین گردیده است . این فصل عهده دار تعیین مزیت های نسبی و تنگناهای زیربنایی توسعه صنعتی و اقتصادی استان برای تعیین توسعه صنعتی آن است.

فصل پنجم: این فصل هم در دو بخش تدوین و تهیه گردیده است. در بخش اول اهداف کلی توسعه صنعتی استان سیستان و بلوچستان بیان گردیده است و با استفاده از نتایج فصول ۳ ۴ و همچنین دیدگاه های توسعه منطقه ای چهارچوبی مطلوب و مناسب توسعه صنعتی استان ارائه شده است در بخش دوم این فصل نتیجه گیری کلی از انجام این تحقیق بیان گردیده و در انتها نیز جمع بندی و توصیه ها و پیشنهاداتی با عنایت به مجموعه نتایج فصول قبل ارائه شده است. نهایتا این که با عنایت به نتایج به دست آمده فرضیه اول کاملا تایید نمی گردد ولی فرضیه دوم را می توان پذیرفت و توسعه صنعتی را به عنوان محرک و و موتور توسعه اقتصادی استان پیشنهاد نمود.

فهرست مطالب

فصل ۱: مقدمه و کلیات موضوع تحقیق

۱-۱ مقدمه

۱-۲ بیان موضوع

۱-۳ فرضیات پژوهش

۱-۴ اهداف

۱-۵ اهمیت بررسی موضوع و کاربردهای آن

۱-۶ روش تحقیق

فصل ۲: مبانی نظری و استراتژی های توسعه صنعتی

۲-۱ مقدمه

بخش اول

۲-۲ تئوری مزیت نسبی

۲-۳ مفاهیم استراتژی های توسعه صنعتی

۲-۴ انواع استراتژی های توسعه صنعتی

۲-۵ استراتژی کاربر

۲-۶ استراتژی سرمایه بر

۲-۷ استراتژی صنایع پایه ای و اساسی (صنایع مادر)

۲-۸ استراتژی جایگزینی واردات

۲-۹ استراتژی توسعه صادرات

۲-۱۰ استراتژی توسعه درون نگر (تکیه بر منابع داخلی)

۲-۱۱ استراتژی توسعه برون نگر

۲-۱۲ استراتژی تامین نیازهای اساسی

جمع بندی

بخش دوم

۲-۲-۱ دوگانگی و انواع آن

۲-۲-۲ دوگانگی منطقه ای در ایران

۲-۲-۳ تجربه توسعه صنعتی در ایران

۲-۲-۴ تجربه توسعه صنعتی در جهان

فصل ۳: شناخت و بررسی وضعیت موجود استان سیستان و بلوچستان

۳-۱ مقدمه

بخش اول: معرفی اجمالی استان سیستان و بلوچستان

۳-۲ جغرافیای طبیعی سیستان

۳-۳ جغرافیای استان بلوچستان

۳-۴ موقعیت جغرافیایی استان سیستان و بلوچستان

۳-۵ ناهموازی ها و کوهها و دشتها و جلگه ها

۳-۶ آب و هوا

۳-۷ آبها، رودخانه ها، دریاچه ها

۳-۸ بادها

۳-۹ خصوصیات اجتماعی

۱-۳-۹ زبان

۲-۳-۹ دین و مذهب

۳-۳-۹ نژاد

۳-۱۰ تقسیمات کشوری

۳-۱۱ جمعیت و ویژگی های جمعیتی (انسانی)

۳-۱۲ آموزش ابتدائی، راهنمایی و متوسطه

۳-۱۳ آموزش عالی

۳-۱۴ بهداشت و درمان

۳-۱۵ امکانات فرهنگی و هتل داری

۳-۱۶ راهها و حمل و نقل

۳-۱۷ برق

۳-۱۸ آب

۳-۱۹ مخابرات، پست و تلفن

۳-۲۰ منابع طبیعی

مراتع

جنگلها

۳-۲۱ مسکن

۳-۲۲ بررسی وضعیت موجود بخشهای اقتصادی - زراعت و باغداری

۳-۲۳ دامداری

۳-۲۴ شیلات

۳-۲۵ معادن

۳-۲۶ صنعت

۳-۲۷ صنایع دستی

۳-۲ بخش دوم: شناخت مزیتها و تنگناهای توسعه صنعتی و اقتصادی

۳-۲-۱ تنگناهای عمده استان سیستان و بلوچستان برای توسعه صنعتی - اقتصادی

۳-۲-۲ مزیت‌های عمده توسعه صنعتی و اقتصادی سیستان و بلوچستان

فصل ۴: قابلیت استان سیستان و بلوچستان از لحاظ زیربنایی و بخش‌های اقتصادی در سطح کشور

۴-۱ مقدمه

بخش اول: معرفی شاخص‌های زیربنایی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و بخش‌های اقتصادی موثر بر

توسعه صنعتی و اقتصادی

۴-۲ شاخص‌های امکانات زیربنایی صنعتی و اقتصادی

۴-۳ شاخص‌های امکانات زیربنایی بهداشتی و درمانی

۴-۴ شاخص‌های امکانات زیربنایی آموزشی

۴-۵ شاخص‌های امکانات زیربنایی فرهنگی

۴-۶ شاخص‌های امکانات زیربنایی هتل داری

۴-۷ شاخص‌های دسترسی به نیروی کار

۴-۸ شاخص‌های دسترسی به بازار مصرف (تقاضای داخلی)

۴-۹ شاخص‌های بخش زراعت

۴-۱۰ شاخص‌های بخش دام

۴-۱۱ شاخص‌های بخش معادن

۴-۱۲ شاخص‌های بخش صنعت

۴-۱۳ شاخص‌های بخش بازرگانی

۴-۲ بخش دوم: تعیین درجه توسعه یافتگی و رتبه بندی استانها و تعیین جایگاه استان سیستان و

بلوچستان در کشور

۴-۲-۱ روش مولفه اصلی (principal component)

۴-۲-۲ روش آنالیز ناکسونومی عددی

۴-۲-۳ دسترسی به امکانات زیربنایی اقتصادی

۴-۲-۴ دسترسی به امکانات بهداشتی درمانی

۴-۲-۵ دسترسی به امکانات آموزشی

۴-۲-۶ دسترسی به امکانات فرهنگی

۴-۲-۷ دسترسی به امکانات هتل داری

۴-۲-۸ دسترسی به نیروی کار ماهر

۴-۲-۹ دسترسی به بازار مصرف (تقاضای داخلی)

۴-۲-۱۰ زراعت

۴-۲-۱۱ دام

۴-۲-۱۲ معدن

۴-۲-۱۳ صنعت

۴-۲-۱۴ بازرگانی

۴-۲-۱۵ رتبه بندی کلی، شاخصهای امکانات زیربنایی توسعه ای

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری، خلاصه و پیشنهادات

نتیجه گیری

پیشنهادات

مشکلات تحقیق

فهرست منابع و ماخذ

شاخصهای امکانات زیربنایی اقتصادی

شاخصهای امکانات زیربنایی بهداشتی و درمانی

شاخصهای امکانات زیربنایی آموزشی

شاخصهای امکانات زیربنایی فرهنگی

شاخصهای امکانات هتل داری

شاخصهای دسترسی به نیروی کار

شاخصهای بخش زراعت

شاخصهای بخش دام

شاخصهای بخش معدن

شاخصهای بخش صنعت

شاخصهای بخش بازرگانی

ضمیمه (۱)